

Opetus- ja kulttuuriministeriö

12.5.2020

Eduskunta

Sivistysvaliokunta

Asia: VNS 1/2020 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024

Lisäselvitys oppivelvollisuuden laajentamisen kustannusvaikutuksista

Oppivelvollisuuden laajentamisen määrärahaa lisätään 22 milj. eurolla vuodelle 2024, jolloin kaikki kolme perusopetuksen päättänyttä ikäluokkaa ovat täysimääräisesti oppivelvollisuuden piirissä. Näin oppivelvollisuuden laajentamisen vuosittainen rahoitustaso on 129 milj. euroa vuodesta 2024 lukien. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä toteutuvan opiskelijamäärän kasvun kustannusvaikutukset on arvioitu seuraavin perustein.

Oppivelvollisuuden laajentamista koskevan hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarvioinneissa todetaan, että oppivelvollisuuden laajentamisen myötä toisen asteen koulutuksen piiriin arvioidaan tulevan vuosittain noin 700 sellaista nuorta, jotka muutoin jäisivät toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen. Lisäksi vuosittain noin 4 000 oppivelvollisikäistä opiskelijaa keskeyttää aloittamansa toisen asteen opinnot, ja tämän ryhmän arvioitaisiin valtaosin jatkavan opintojaan oppivelvollisuuden laajentamisen myötä. Jos arvioidaan, että kaikki nämä suorittaisivat tutkinnon loppuun asti, tällöin vuosittain noin 700 uutta opiskelijaa jatkaisi opintojaan kolme vuotta ja 4 000 keskeyttävää oppivelvollisikäistä opiskelijaa keskimäärin 1,5 vuotta, mikä tarkoittaisi oppivelvollisuuden täydellä volyymilla vuositasolla noin 8 000 ”lisäopiskelijaa” (700 x 3 vuotta ja 4 000 x 1,5 vuotta). Yhden ikäluokan opiskelijamäärä on hieman alle 60 000 opiskelijaa, joten kolmen ikäluokan opiskelijamäärässä (noin 170 000 opiskelijaa) tämä tarkoittaisi noin 5 prosentin opiskelijamäärän lisäystä. Tosiasiassa nämä kaikki eivät välttämättä jatkaisi opintojaan ollenkaan tai jatkaisivat vain oppivelvollisuusiikään eli 18 ikävuoteen saakka. On myös huomioitava, että nykytilanteessa osa perusopetuksen jälkeen toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäävistä tai koulutuksen keskeyttävistä nuorista tulee suorittamaan toisen asteen tutkinnon myöhemmin aikuisiällä. Nämä opiskelijat tulevat siis joka tapauksessa suorittamaan toisen asteen tutkinnon, oppivelvollisuuden laajentamisen myötä tutkinto suoritettaisiin vain nykytilaan verrattuna nuorempana. Oppivelvollisuuden laajentaminen tulisiikin vähentämään aikuisopiskelijoiden määrää niiden osalta, jotka oppivelvollisuuden laajentamisen myötä suorittaisivat toisen asteen tutkinnon jo heti perusopetuksen päätteeksi.

Hallituksen esitysluonnoksessa on arvioitu, että toisen asteen nykyinen koulutustarjonta riittäisi kasvavalle opiskelijamäärälle, sillä opiskelijoiden arvioidaan jakaantuvan maantieteellisesti ja koulutusaloittain tasaisesti siten, että he voisivat sijoittua nykyisiin opetusryhmiin, jolloin uusista opiskelijoista ei aiheutuisi kiinteisiin kustannuksiin, esimerkiksi tiloihin tai opetukseen liittyviä lisäkustannuksia. Kehyspäättöksen mukaisesti määrärahalisäyksiin on laskettu mukaan uusista opiskelijoista aiheutuvat oppimateriaalikustannukset, koulumatkatukikustannukset sekä kasvavat perusopetuksen jälkeisen siirtymän, nivelvaiheen ja keskeyttämisilanteiden ohjauskustannukset. Opiskelijat hakeutuvat toisen asteen koulutukseen vapaan hakeutumisoikeuden ja opiskelijavalinnan kautta. Tämä periaate säilyy myös oppivelvollisuuden laajentuessa, eli oppivelvollisuus ei tuo oppivelvolliselle ehdotonta oikeutta päästä opiskelemaan tiettyä opiskelualaa, vaan opiskelijat valitaan eri koulutusmuotoihin ja koulutusaloille opiskelijavalinnan kautta. Suurin osa uusista opiskelijoista sijoittuisi ammatilliseen koulutukseen, jossa on vapaata koulutusresurssia, koska nykyisin kaikki koulutuksen järjestäjät eivät järjestä suoritepäättöksensä mukaista enimmäismäärää koulutusta. Lisäksi on huomioitava, että uusista koulutuksen piiriin tulevasta 8 000 opiskelijasta noin 6 000 on keskeyttäneitä eli sellaisia,

jotka ovat jo olleet toisen asteen koulutuksessa, jolloin koulutuksen järjestäjien kapasiteetti on mitoitettu sisältämään myös keskeyttäneiden koulutuksen edellyttämät resurssit.

Myös lukiokoulutuksen tarjonta on pitkään ylittänyt lukiokoulutuksen tarjonnan määrän, joten myös lukio-koulutuksessa on mahdollista lisätä opiskelijamääriä. Valmentavaa koulutusta voidaan järjestää kokonais-opiskelijavuosimäärän puitteissa, joten järjestelmä mahdollistaa koulutustarjonnan joustavan suuntaamisen myös tutkintotavoitteisen ja valmentavan koulutuksen välillä koulutustarpeiden mukaisesti.

Kokonaisuutena toisen asteen koulutuksen järjestäjäverkko on valtakunnallisesti tiivis. Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä noin 130 ja lukiokoulutuksen 340. Näin yhdelle koulutuksen järjestäjälle tulevien uusien opiskelijoiden määrä on joka tapauksessa maltillinen.